

Generał brygady Stanisław Dąbek

Stanisław Dąbek urodził się 28 marca 1892 r. w Nisku. Był synem Szczepana i Rozalii z Powęsków. Ochrzczony został w kościele parafialnym w Raclawicach 31 marca 1892 r. Pochodził z wielodzietnej, średnio zamożnej, niżańskiej rodziny chłopskiej, która później zamieszkała we wsi Felsendorf k. Lubaczowa. **W latach 1901-1905 uczęszczał do szkoły powszechnej w Nisku,** w latach 1905-1907 był uczniem klas 5 i 6 szkoły wydziałowej w Lubaczowie. W latach 1908-1913 uczęszczał do Seminarium Nauczycielskiego w Sokalu gdzie w 1913 r. złożył egzamin dojrzałości. W czasie pobytu w Seminarium, w latach 1911-1913 czynnie działał w organizacji niepodległościowej „Drużyny Zarzewiackie”. Po ukończeniu seminarium, do chwili wybuchu wojny, był nauczycielem w powiecie Bóbrka województwa lwowskiego. Przed wybuchem wojny zapisał się na studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.

Z chwilą wybuchu pierwszej wojny światowej został powołany do 34 pułku obrony krajowej w Jarosławiu c.k. Armii i skierowany do Szkoły Oficerów Rezerwy w Barin (Węgry). Po ukończeniu szkoły został wcielony do służby jako kadet-aspirant. Od 10 marca 1915 r. dowodził plutonem na froncie w Karpatach; wyróżnił się podczas walk; został tam ciężko ranny. Po rehabilitacji walczył na froncie rosyjskim. Dnia 1 lutego 1916 r. otrzymał stopień podporucznika. W okresie późniejszym był instruktorem w szkole podoficerskiej i dowódcą kompanii. W styczniu 1918 r. został przeniesiony na front włoski. Dnia 1 maja 1918 r. otrzymał awans na stopień porucznika.

W listopadzie 1918 r. przybył do Lubaczowa i zorganizował oddział wojskowy. Brał udział w wojnie polsko-ukraińskiej. W 1919 r. wraz ze swym oddziałem wszedł w skład 14 pułku piechoty i walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Był dowódcą batalionu. Po wojnie, ze starszeństwem od 1 czerwca 1919 r., otrzymał awans na stopień majora piechoty i dalej pełnił służbę w 14 pułku we Włocławku.

Dnia 21 grudnia 1921 r. za bohaterstwo z wojnie polsko-bolszewickiej został odznaczony Orderem Virtuti Militari V klasy (nr 4.616).

W latach 1922-1925 był dowódcą 2 batalionu 8 pułku piechoty Legionów w Lublinie oraz w latach 1925-1928 dowódcą batalionu i zastępcą dowódcy 7 pułku piechoty Legionów w Chełmie Lubelskim. W 1924 r. został awansowany na stopień podpułkownika. W 1928 r. został komendantem Baonu Podchorążych Rezerwy Piechoty Nr 4 w Tomaszowie Mazowieckim. W 1929 r. zorganizował Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Zambrowie i został jej pierwszym komendantem. W 1930 r. wrócił do 7 pułku piechoty Legionów. Dowodził nim w latach 1930-1935, awansując w 1932 r. na stopień pułkownika piechoty. W 1936 r. objął dowództwo 52 pułku piechoty Strzelców Kresowych w Złoczowie.

Dnia 20 lipca 1939 r. objął obowiązki dowódcy Morskiej Brygady Obrony Narodowej i został pełniącym obowiązki dowódcy Lądowej Obrony Wybrzeża. Podjął aktywne prace nad umocnieniem pozycji obronnych i wzmocnieniem uzbrojenia podległych mu jednostek.

Po wybuchu drugiej wojny światowej był faktycznym dowódcą Lądowej Obrony Wybrzeża. Podlegały mu wszystkie oddziały w rejonie Gdyni oraz Kępy Oksywskiej, na które spadły ogromne siły niemieckie. Dowodził całością sił lądowych

zgrupowanych wokół Gdyni. Jego aktywność była wyjątkowa w pierwszych sześciu dniach września, gdy trwały zacięte walki, a strategiczne punkty obrony przechodziły raz w polskie, raz w niemieckie ręce oraz w dniach od 9 do 12 września, kiedy były prowadzone zacięte walki i sytuacja obrońców się pogarszała, kiedy odnoszono dotkliwe straty i siły obrońców były na wyczerpaniu.

Wobec przeważających sił Wehrmachtu, poniesionych strat i odcięcia wojsk polskich na Wybrzeżu od pozostałej części kraju, 10 września wieczorem, podjął decyzję o ewakuacji wojska na Kępę Oksywską. Ten manewr pozwolił ocalić Gdynię. Bohaterscy obrońcy, osłabieni liczebnie i krańcowo wyczerpani, do 18 września prowadzili przeciwuderzenia i nocne wypadły na pozycje nieprzyjaciela. Jednak wobec strat w ludziach, uzbrojeniu i braku amunicji sytuacja obrońców stała się tragiczna. Zginęło wielu dowódców.

Dnia 19 września 1939 r. pułkownik Stanisław Dąbek stanął na czele grupy oficerów nowego sztabu i kompanii 2 morskiego pułku strzelców i stoczył w Babim Dole ostatnią na Kępie Oksywskiej bitwę z Niemcami; osobiście obsługiwał armatkę przeciwpancerną. Około godziny 17-tej wobec beznadziejnej sytuacji, wydał oddziałowi rozkaz zaprzestania walki, aby oszczędzić pozostałych przy życiu żołnierzy. Wieczorem 19 września 1939, w obliczu nieuchronnej klęski, kiedy nie było już żadnych szans obrony i należało się poddać, ranny, ze słowami: „Niech żyje Polska”, odebrał sobie życie strzałem w usta. Pochowano go na Kępie Oksywskiej. Po wojnie jego prochy zostały przeniesione na Cmentarz Wojenny w Gdyni-Redłowie.

Za bohaterstwo w obronie Wybrzeża został pośmiertnie odznaczony Orderem Virtuti Militari IV klasy (numer 111).

Ponadto był odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Orderem Krzyża Grunwaldu II klasy (pośmiertnie), Krzyżem Walecznych (dwukrotnie), Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Niepodległości.

Stanisław Dąbek został pośmiertnie awansowany na stopień generała brygady. Po raz pierwszy, przez gen. Władysława Andersa z dniem 1 stycznia 1964 r., po raz drugi w 1969 r. przez Prezydenta RP na Uchodźstwie, Augusta Zaleskiego. Stopień generała brygady nadany pośmiertnie przez Naczelnego Wodza został uznany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Wałęsę w Postanowieniu z dnia 4 czerwca 1993 r., w sprawie uznania stopni wojskowych nadanych przez władze Rzeczypospolitej na Uchodźstwie.

Po wojnie, dla uczczenia pamięci Stanisława Dabka, nazwę wsi Felsendorf, w której mieszkali Dąbkowie, zmieniono na Dąbków.

Pułkownik Stanisław Dąbek jest patronem: 1 Morskiego Pułku Strzelców (od 1 stycznia 2008 r. Oddziału Zabezpieczenia Marynarki Wojennej), 143 Gdynińskiej Drużyny Harcerzy ZHR „Dąbrowa”, V Licem Ogólnokształcącego w Gdyni, Szkoły Podstawowej w Sychowie, Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 10 w Tczewie, Szkoły Podstawowej nr 1 w Lubaczowie (w 2003 r. szkoła zmieniła patrona z pułkownika na Generała Stanisława Dabka), Zespołu Szkół Nr 4 w Stalowej Woli oraz **Publicznej Szkoły Podstawowej Nr 1 w Nisku**.

Imieniem pułkownika Dabka nazwano ulice w następujących miastach: Elbląg, Gdańsk, Gdynia, Kielce, Koszalin, Kraków, Lubaczów, Pruszcz Gdański, Reda, Rumia, Starogard Gdański, Tarnów, Warszawa, Wejherowo, Władysławowo, Wrocław i **Nisko**.

W Babich Dołach znajduje się pomnik Stanisława Dabka.

W 1969 r. Stocznia im. Komuny Paryskiej w Gdyni zbudowała statek typu drobnicowiec, któremu 30 sierpnia 1969 r. nadano imię „Pułkownik Dąbek”. Statek był eksploatowany przez Polskie Linie Oceaniczne w latach 1970-1992.

We wrześniu 1984 r. Poczta Polska wyemitowała znaczek pocztowy nr 2786 – Obrona Kępy Oksywskiej; płk Stanisław Dąbek. Był to pierwszy z 17 znaczków z serii Wojna Obronna 1939.

W 1989 r. Mennica Państwowa wprowadziła do obiegu w ramach serii „Wybitni wodzowie i dowódcy w historii oręża polskiego” medal przedstawiający pułkownika Dąbka.

W 2009 r. z okazji 70. rocznicy wybuchu drugiej wojny światowej Skarbnica Narodowa stworzyła kolekcję medali „Polacy w II Wojnie Światowej” według projektu Andrzeja i Roussany Nowakowskich. Jednym z medali jest „OBRONA KĘPY OKSYWSKIEJ – PŁK STANISŁAW DĄBEK”. Medale są w dwóch wersjach, pierwsza została wybita w czystym srebrze, próba 999/1000 a druga została wykonana z mosiądzu i jest platerowana 24-karatowym złotem. Średnica medali to 40 mm.

O pułkowniku Dąbku i jego żołnierzach zrealizowany został również film (dokument fabularyzowany), wyprodukowany w 2009 r. przez Telewizję Polską; autor scenariusza i reżyser Bartosz Paduch. W rolę głównego bohatera wcielił się aktor Teatru Muzycznego w Gdyni Bogdan Smagacki.

Bibliografia;

1. Jan Ciba: Por. mgr Józef Bieniasz, Żołnierz września 1939 r., Obrońca Polskiego Wybrzeża, Pochodzący z Krzemienicy, patriota i bohater, Gazeta Łańcucka, Wrzesień 2011, NR 9/195, Internet: <http://gazetalancucka.pl/wpcontent/uploads/2011/10/GAZETA-LANCUCKA-09.pdf>,
2. Stanisław Dąbek – Biografie, HistoriaPolski.eu – Forum Historia Polski, Internet: <http://historiapolski.eu/stanis-aw-d-bek-t3612.html>,
3. Stanisław Dąbek – Wikipedia, Internet: http://pl.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82aw_D%C4%85bek,
4. Zygmunt Kubrak: Generał Stanisław Dąbek 1892-1939, Rzeszów 2014.
5. Pamiętnik jubileuszowy Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego Męskiego w Sokalu : 1895-1925, Sokal : Grono Naucz. Państw. Semin. Naucz. Męsk., 1925, str. 60, <http://polona.pl/item/645035/31/>
6. Mennica Warszawska: Medale Mennicy Państwowej 1989-1990, Heliodor, Warszawa 1991,
7. Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 1, Pułkownik Stanisław Dąbek patron naszej szkoły, Internet: <http://psp1nisko.idl.pl/nowa/index.php?option=comcontent&task=view&id=47&Itemid=36>
8. Generał Stanisław Dąbek patron Szkoły Podstawowej Nr 1 w Lubaczowie – <http://sp1lubaczow.blogspot.com>
9. Bogusław Szwedo: Kawalerowie Virtuti Militari ziemi niżańskiej, Sztafeta, Stalowa Wola 2000.

Nisko, maj 2013 r.

aktualizacja, wrzesień 2014 r.